

Henryk Bogacki

"Kirchliche Lehre - Skepsis der Gläubigen [Kirche im Gespräch]",
Frans Haarsma, Walter Kasper,
Franz Xaver Kaufmann,
Freiburg-Basel-Wien 1970 : [recenzja]

Collectanea Theologica 41/4, 183-184

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kirchliche Lehre — Skepsis der Gläubigen. Analyse: Frans Haarsma, *Stellungnahmen:* Walter Kasper, Franz Xaver Kaufmann, Freiburg-Basel-Wien 1970, Verlag Herder, s. 148 (*Kirche im Gespräch*).

Niniejszy tom otwiera nową serię *Kirche im Gespräch*, która ma zająć się problemami wstrząsającymi dziś życiem kościelnym i egzystencją chrześcijańską, umożliwiając swobodne i szczerze wyrażenia poglądów. Jeden z autorów precyzuje konkretne zagadnienie, a dwaj inni zajmują względem niego stanowisko.

Pierwsza pozycja serii poświęcona jest wzrastającej rozbieżności między oficjalnym nauczaniem Kościoła a osobistymi przekonaniem wiernych praktykujących, a nawet zaangażowanych w życie Kościoła. Rozbieżności te występują we wszystkich punktach jego nauki, a także zwracają się przeciw kompetencji Kościoła do nauczania w sprawach wiary i moralności. Sytuację tę obrazuje Frans Haarsma, pastoralista z Nijmegen (*Die Lehre der Kirche und der Glaube ihrer Glieder*, s. 9—36). Stwierdza, że trudno podać rozmiary tego stanu nawet przy pomocy badań socjologiczno-religijnych. W odpowiedziach ankietowych bowiem nie jest łatwo odróżnić znajomość treści nauczania kościelnego od jej przyjęcia i uznania. Powtarzanie odpowiedzi katechizmowych nie zawsze dowodzi przyjmowania ich treści aktem wiary. Haarsma na przykładach wyjaśnia trudności występujące w badaniach nad religijnością i względność otrzymywanych wyników. Niezależnie od tych zastrzeżeń fakt wspomnianej rozbieżności jest niewątpliwy. Nowe ingerencje urzędu nauczycielskiego powiększają raczej niż łagodzą napięcia. Faktycznie istnieje przepaść między treścią nauczania kościelnego a tym, co wierni rzeczywiście akceptują i wyznają.

Zagadnienie to podejmuje dogmatyk, Walter Kasper (*Zum Problem der Rechtgläubigkeit in der Kirche von morgen*, s. 37—96). Jego zdaniem istniejące niezgodności dawniej doprowadziłyby do powstania nowych herezji lub schizm, nowych Kościołów i wspólnot chrześcijańskich. Obecnie różne grupy i teologie, nieraz bardzo rozbieżne, koegzystują w ramach tego samego Kościoła. Czy można więc mówić o rzeczywistej jedności wiary w dzisiejszym Kościele? Kasper odwołuje się do uchwał Vaticanum II, które świadczenie o prawdzie objawionej przypisuje całemu ludowi Bożemu i jego zgodność w sprawach wiary i moralności uznaje za decydujące kryterium prawdziwej wiary (KK 12). Według Kaspiera nie można wiary całej wspólnoty wierzących wyprowadzić po prostu z wiary urzędowych nauczycieli. Ma ona bowiem bezpośredni kontakt z Duchem Świętym, a opiera się na normatywnym świadectwie Pisma św. i Tradycji. Kryterium prawdziwej wiary jest więc bardzo złożone. Pełni w nim funkcję również *sensus fidelium*, pomagając niejako „oddolnie” znajdować właściwe zrozumienie prawdy objawionej, co stwarza konieczność uaktywnienia wiernych przez zapewnienie im możliwości wypowiedzania się (informacja i dyskusja). Zachowanie jedności wiary w Kościele winno powstrzymywać piastunów władzy przed postępowaniem tak absolutystyczno-totalitarnym, jak liberalnym. Prawdziwe zrozumienie objawienia w Kościele musi dokonywać się drogą wspólnotowego i dialogowego poszukiwania prawdy. Urząd nauczycielski ma tu ostatnie słowo, ale powinien powstrzymywać się przed wypowiedzaniem pierwszego. Kształtowanie zgodności poglądów w Kościele wymaga sztuki kierowania dla właściwego pełnienia funkcji posługi hierarchicznej i wymiany poglądów wewnątrz społeczności kościelnej.

Kasper zajmuje się tu także problemem „hierarchii prawd”, wysuniętych przez Vaticanum II (DE 12), oraz rozmaitym znaczeniem słowa „wierzyc” (np. odmiennosc znaczeń w wyrażeniach: „wierzę w Jezusa Chrystusa” i „wierzę w grzech pierworodny”). Pozwała to autorowi na wyprowadzenie wniosku, że nie wszystkie prawdy wiary można i należy przyjmować z tą samą subiektywną (osobistą) intensywnością (np. dogmat o prymacie papieża

i dogmat o zbawieniu w Jezusie Chrystusie). Kasper postuluje — wraz z innymi teologami — ułożenie odpowiedniego krótkiego ujęcia wyznania wiary (*Kurzformel des christlichen Glaubens*), a nawet wielu podobnych formuł w zależności od środowiska, wieku, wykształcenia itp. ich „odbiorców”. Ogólnie mówiąc, istnieje potrzeba sformułowania treści wiary w słowach zrozumiałych i potrzebnych dla człowieka XX wieku.

Na ten sam temat wypowiada się socjolog, Franz Xaver Kaufmann (*Zur Rezeption soziologischer Einsichten in die Theologie. Soziologische Anmerkungen*, s. 97—127). Zajmuje się znaczeniem badań i koncepcji socjologicznych dla teologii oraz decyzji podejmowanych przez władze kościelne. Rozwój badań socjologiczno-religijnych sprawia w Kościele niemało kłopotu, gdyż występuje duża niepewność co do tego, jakie informacje są potrzebne oraz jakim cełom mają służyć. Równie niejasna jest ocena ich wartości dla teologii. Jednocześnie zaś gwałtownie wzrasta ilość przeprowadzanych badań socjologicznych w dziedzinie religijności. Ankiety mają niejednokrotnie jako zadanie odkryć opinię wiernych (lub przynajmniej pewnych grup wśród nich) na konkretne problemy teologiczno-kościelne aktualnie dyskutowane. Czasami przedstawia się teoretyczne wypowiedzi socjologów jako dyrektywy wiążące teologię lub hierarchię. Kaufmann trzeźwo ocenia blaski i cienie, a przede wszystkim granice możliwości badań socjologiczno-religijnych.

Książka oczywiście nie może podać rozwiązań przedstawionych problemów, ale dostarcza rzeczowego wprowadzenia w tematykę i może zaciekawić tak teologów, jak duszpasterzy — wszystkich zainteresowanych recepcją nau czania Kościoła.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Gemeindereform — Prozess an der Basis. Thesen: Osmund Schreuder. *Stellungnahmen*: Winfried Kramny, Eugen Walter, Freiburg-Basel-Wien 1970, Verlag Herder, s. 124 (*Kirche im Gespräch*).

Drugi tom serii *Kirche im Gespräch* porusza problem parafii we współczesnym Kościele. Ogólnie znany jest kryzys dawnych form życia parafialnego i konieczność dostosowania ich do obecnych potrzeb Kościoła. Socjolog Osmund Schreuder formułuje dziesięć tez na temat reformy wspólnot kościelnych (*Thesen über Gemeindereform*, s. 7—60). Wszystkie zbiegają się we wspólnym wniosku, że reforma parafii nie jest możliwa bez dogłębnej reformy Kościoła, ponieważ każdorazowy charakter parafii wynika z aktualnego kształtu Kościoła, jak również z dominujących w danym okresie koncepcji eklezjologicznych. Kościół do niedawna odznaczał się autorytaryzmem, centralizmem i niewzruszoną konserwatywnością. Zaczątki odnowy zapoczątkowanej przez ostatni sobór dotąd nie wydały pełnych rezultatów. Schreuder oczekuje ich raczej od oddolnych inicjatyw niż od „urzędowej” realizacji. Przedstawia rozmaite formy (trzyńście!) odnowy życia parafialnego, które wiążą się z zerwaniem z zasadą parafii terytorialnej. Dotychczasowe formy duszpasterzowania autor analizuje pod kątem ich przydatności, a nawet sensowności na tle przemian w Kościele i społeczeństwie. Cechą wspólną dzisiejszych poszukiwań jest łączenie się w grupy ludzi o podobnym poziomie, zainteresowaniach i postawie. Nie można proponować jednolitego wzorca parafii, lecz trzeba wypracować model odpowiadający konkretnej sytuacji. Nie jest możliwe zarazem, aby każdy ksiądz mógł jednakowo skutecznie pracować na wszystkich odcinkach duszpasterskich. Tu także jest potrzebna wąska specjalizacja, co w efekcie prowadzi do tworzenia zespołów duszpasterskich.

Tezy Schreudera akceptuje i teologicznie uzasadnia Winfried Kramny, duszpasterz akademicki we Frankfurcie nad Menem (s. 61—93). Nato-